

Charakter prawny ekwiwalentu strażackiego

Legal nature of the firefighter's equivalent

Sandra Omieczńska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, magister nauk prawnych, doktorantka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ORCID: 0000-0002-9831-602X

Streszczenie

Artykuł dotyczy problematyki charakteru prawnego ekwiwalentu pieniężnego jako świadczenia wypłacanego strażakom Ochotniczej Straży Pożarnej (dalej: OSP) za uczestnictwo w działaniu ratowniczym, akcji ratowniczej, szkoleniu lub ćwiczeniu. Niniejsze świadczenie zostało przyznane członkom OSP za działania ratownicze celem okazania wdzięczności za narażanie życia i zdrowia dla ratowania innych ludzi, mienia i środowiska poprzez wykonywanie pracy jednakowej jak strażacy zawodowi bez pobierania wynagrodzenia. Autorka przedstawia przepisy prawne dotyczące pojęcia rzeczowego świadczenia i warunków jego wypłaty, jak również zwolnień od poboru należności publicznoprawnych, rekompensaty za utracony zarobek i zrzeczenia się prawa do uzyskania ekwiwalentu. Z uwagi na wielopłaszczyznowy charakter omawianego świadczenia i wąską regulację niezbędne okazuje się uzupełnienie wiedzy o tezy wypracowane w orzecznictwie, w szczególności w przedmiocie naliczania ekwiwalentu za przerwy w szkoleniach, pozostawanie w gotowości bojowej, czas uzbrojenia pojazdu i zabezpieczanie wydarzeń masowych.

Słowa kluczowe: ekwiwalent pieniężny, pożarnictwo, Ochotnicza Straż Pożarna, warunki wypłaty świadczenia, ustalanie wysokości świadczenia, przerwy w szkoleniach, gotowość bojowa, czas uzbrojenia pojazdu, zwolnienie podatkowe, rekompensata za utracony zarobek, zrzeczenie się ekwiwalentu.

Abstract

The article concerns the legal nature of the cash equivalent as a benefit paid to firefighters of the Volunteer Fire Department for participating in a rescue operation, rescue operation, training or exercise. This benefit was granted to members for rescue activities in order to show gratitude for risking life and health to save other people, property and the environment by performing work identical to that of professional firefighters without receiving remuneration. This article presents legal regulations regarding the concept and conditions of payment of the benefit in question, as well as regulations regarding exemptions from the collection of public law liabilities, compensation for lost earnings and waiver of the right to obtain an equivalent. Due to the multi-faceted nature of the benefit in question and the narrow regulation, it is necessary to supplement the knowledge with developed theses of case law, in particular regarding the calculation of compensation for breaks in training, remaining in combat readiness, the time of arming the vehicle and securing mass events.

Keywords: cash equivalent, firefighting, Volunteer Fire Department, conditions of benefit payment, determining the amount of the benefit, breaks in training, combat readiness, vehicle arming time, tax exemption, compensation for lost earnings, waiver of the equivalent.

1. WPROWADZENIE

Nadrzędną potrzebą życiową jest poczucie bezpieczeństwa. Stanowi ono fundament prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie, wobec tego Abraham Maslow umieścił je praktycznie na samym dole piramidy nad potrzebami wynikającymi z fizjologii. W szerokim rozumieniu bezpieczeństwo jest stanem wolnym od zagrożeń, a tym samym celem działań podejmowanych przez społeczeństwo¹. Zapewnienie bezpieczeństwa jest zatem priorytetem dla władzy publicznej. W tym celu został zbudowany aparat państwowy obejmujący organy prawodawcze, organy wymiaru sprawiedliwości, organy kontroli, jak i organy przy-

musu, które czuwają nad bezpieczeństwem wewnętrznym i zewnętrznym.

Kluczową rolę w obszarze zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, co do zasady lokalnego, odgrywają Państwowa Straż Pożarna (dalej: PSP) i OSP, tworzące Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy (dalej: KSRG). Stanowi on nieodzowną część organizacji bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, jest ukierunkowany na ratowanie życia, zdrowia, mienia lub środowiska, a także rozpoznawanie i zwalczanie wszelkich zagrożeń miejscowych. Wymaga podkreślenia wkład jednostek OSP w działania ratownicze prowadzone przez PSP, gdyż wskazane jednostki ściśle ze sobą współpracują.

Partnerstwo tych służb opiera się na wzajemnym realizowaniu państwowych standardów organizacyjnych i zadaniowych na terytorium całego państwa z dostosowywaniem możliwości organizowania pomocy ratowniczej również poza jego granicami. W obecnych czasach gotowość i stopień przygotowania do podejmowania działalności ratowniczej, w szczególności wyszkolenie, dyspozycyjność i wyposażenie wielu jednostek ochotniczych, są zbliżone do jednostek państwowych, realizują bowiem jednakowe zadania, dostosowane do specyfiki zdarzeń, pod kierownictwem lokalnej, zadysponowanej jednostki państwowej². Przyczyniło się to do uznania zasadności przyznania wynagrodzenia pieniężnego dla strażaków OSP w formie ekwiwalentu strażackiego.

2. POJĘCIE EKWIWALENTU STRAŻACKIEGO I WARUNKI JEGO WYPŁATY

OSP stanowi jednostkę umundurowaną, wyposażoną w specjalistyczny sprzęt i wykwalifikowaną kadrę, przeznaczoną w szczególności do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi oraz innymi miejscowymi zagrożeniami. Działa na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach³. Jest zatem dobrowolnym, trwałym stowarzyszeniem o celach niezarobkowych.

Ustawodawca w art. 15 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o ochotniczych strażach pożarnych⁴ wyraził *expressis verbis* uprawnienie do otrzymania ekwiwalentu pieniężnego przez strażaka OSP za uczestnictwo w działaniu ratowniczym, akcji ratowniczej, szkoleniu lub ćwiczeniu, niezależnie od otrzymywanego wynagrodzenia. Niniejszy przepis zastąpił uchylony art. 28 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej⁵. Z uwagi na niezarobkowy charakter stowarzyszenia ekwiwalentu nie należy utożsamiać z wynagrodzeniem.

Ekwiwalent strażacki stanowi swoisty równoważnik wkładu poczynionego na rzecz bezpieczeństwa i ochrony przeciwpożarowej przez strażaka ochotnika w postaci nie tylko czasu i wysiłku fizycznego, ale również zdrowia⁶. Ma on charakter prawa osobistego i przysługuje członkowi OSP jako osobie fizycznej będącej indywidualnym podmiotem prawa. Nie jest on zatem wypłacany na rzecz OSP jako stowarzyszenia⁷. Przysługuje on każdemu – bez względu na to, czy pracuje za wynagrodzeniem, czy jest emerytem, rencistą, uczniem, studentem, bezrobotnym czy też rolnikiem. Udział w działaniach ratowniczych jest jednakowo niebezpieczny dla wszystkich, wobec tego ograniczenia podmiotowe stanowiłyby rażące naruszenie konstytucyjnej zasady równości wobec prawa⁸.

Należy mieć na uwadze, że uzyskanie niniejszego świadczenia pieniężnego nie wyklucza uzyskania wynagrodzenia za pracę, zgodnie bowiem z treścią art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. ekwiwalent przysługuje niezależnie od otrzymywanego wynagrodzenia. W związku z tym jest on wypłacany również w przypadku, gdy strażakowi ratownikowi OSP przysługuje wynagrodzenie za pracę albo wynagrodzenie za czas urlopu płatnego. Nie ma również znaczenia charakter zatrudnienia, może być to zatem zarówno umowa o pracę, umowa cywilnoprawna, jak i działalność gospodarcza⁹. Niemniej jednak z tytułu umów cywilnoprawnych niejednokrotnie pracodawcy postanawiają nie wypłacić wynagrodzenia.

Początkowo wskazywano, że ekwiwalent pieniężny należy się wyłącznie strażakowi ratownikowi, a więc nie wszystkim członkom jednostki ochotniczej, a jedynie członkom posiadającym kurs podstawowy. Zmiana nastąpiła w momencie wejścia w życie ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o ochotniczych strażach pożarnych oraz niektórych innych ustaw¹⁰, która znowelizowała art. 15 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. przez dodanie ust. 1a, rozszerzającego katalog uprawnień. W ten sposób możliwość otrzymania ekwiwalentu zyskali również kandydaci na strażaków ratowników, wskutek czego przysługuje im ekwiwalent za uczestnictwo w kursie podstawowym trwającym 2 miesiące i odbywającym się co do zasady w trybie zaocznym.

Należy zatem postawić tezę, że przesłanką podmiotową uzyskania omawianego świadczenia pieniężnego jest:

- 1) posiadanie tytułu strażaka ratownika OSP, który ukończył kurs podstawowy, bądź
- 2) bycie kandydatem na strażaka ratownika OSP, który pozytywnie przeszedł badania lekarskie i rozpoczął szkolenie podstawowe pozwalające na uzyskanie tytułu strażaka ratownika OSP.

Tym samym zasadne jest wskazanie, że pojęcie „strażaka ratownika OSP” jest pojęciem węższym od pojęcia „strażaka OSP”, jak również pojęcia „członka OSP”. Wymaga podkreślenia, że podmioty stosujące ustawę z dnia 17 grudnia 2021 r. niejednokrotnie utożsamiają te podmioty i nie dostrzegają między nimi żadnych różnic. Skutkuje to nieścisłościami w wydawanych aktach prawa miejscowego¹¹.

Jak podkreślił Wojewódzki Sąd Administracyjny (dalej: WSA) w Poznaniu¹², pojęcie „strażak ratownik OSP” nie jest pojęciem tożsamym z pojęciem „członka OSP”, zgodnie bowiem z art. 1 ust. 3 przywołanej ustawy jednostki ochotnicze zrzeszają również członków niespełniających jeszcze wymagań pozwalających na uczestnictwo w działaniach ratowniczych. Nieprzestrzeganie niniejszej nomenklatury w aktach prawa miejscowego prowadzi do sytuacji, w której takie akty wykraczają poza zakres podmiotowy wyznaczony ustawowo, przyznają bowiem uprawnienia grupie członków OSP, której uprawnień nie przyznaje ustawa¹³.

Wymaga podkreślenia również fakt, że mniej wyspecjalizowane jednostki ochotnicze nie są elementami KSRG, jednakże ustawodawca nie dokonuje podziału na strażaków działających w ramach jednostki współpracującej w niniejszym systemie oraz strażaków działających poza nim. W związku z tym ekwiwalent przysługuje również strażakom z jednostek nienależących do KSRG.

Poza kryterium podmiotowym, warunkującym możliwość otrzymania ekwiwalentu, należy zwrócić uwagę na kryterium przedmiotowe, a tym samym na katalog czynności uprawniających do uzyskania tego świadczenia. Katalog ten jest zamknięty. Obejmuje wyłącznie uczestnictwo w:

- 1) działaniu ratowniczym,
- 2) akcji ratowniczej,
- 3) szkoleniu lub ćwiczeniu.

Nie ulega wątpliwości, że skoro nie umieszczono w tym katalogu zawodów sportowo-pożarniczych, to z tego tytułu nie jest należne rzeczzone świadczenie¹⁴.

Zgodnie z definicją legalną przez działania ratownicze rozumie się każdą czynność podjętą w celu ochrony życia,

zdrowia, mienia lub środowiska, a także likwidację przyczyn powstania pożaru, wystąpienia klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia¹⁵. Z kolei przez pojęcie akcji ratowniczej rozumie się wszelkie działania organizowane i kierowane przez PSP¹⁶. Wobec tego czas uzbrojenia samochodu pożarniczego, pozostawanie w gotowości bojowej oraz zabezpieczenie imprezy masowej lub innego wydarzenia należy uznać za działanie ratownicze uprawniające do uzyskania ekwiwalentu pieniężnego¹⁷.

Istotny jest fakt, że ustawodawca w treści art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. nie posłużył się pojęciem „udziału”. Użył natomiast pojęcia „uczestnictwa”, które jest znacznie szersze. Jak wskazuje orzecznictwo, skorzystanie z terminu innego niż ustawowy przy tworzeniu aktów prawa miejscowego rodzi pewne niebezpieczeństwo przy realizacji uprawnienia do ekwiwalentu, udział w działaniu ratowniczym nie jest bowiem tym samym co uczestnictwo. Wszelka modyfikacja nomenklatury stanowi naruszenie prawa i rodzi sankcję nieważności¹⁸.

Zgodnie z art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. ekwiwalent pieniężny naliczany jest za każdą rozpoczętą godzinę, liczoną od zgłoszenia wyjazdu z jednostki lub gotowości do wyjazdu w celu realizowania działań polegających na zabezpieczaniu obszaru chronionego właściwej jednostki ratowniczo-gaśniczej PSP, określonego w powiatowym (miejskim) planie ratowniczym, bez względu na liczbę wyjazdów w ciągu jednej godziny, a w przypadku kandydata na strażaka ratownika OSP – za każdą rozpoczętą godzinę szkolenia. Upřednio obowiązujące przepisy ukształtowały tzw. **system minutowy**, który został zastąpiony na mocy art. 15 przywołanej ustawy przez tzw. **system rozpoczętej godziny**. Zmiana ta zyskała ogromne poparcie wśród przedstawicieli doktryny prawniczej i orzecznictwa¹⁹.

Z praktycznego punktu widzenia ekwiwalent naliczany jest za każdą rozpoczętą godzinę od zgłoszenia wyjazdu i nie istnieje podstawa prawna do proporcjonalnego zmniejszania jego wysokości w razie niepełnej godziny uczestniczenia w działaniu ratowniczym. Nie oznacza to możliwości kilkukrotnego naliczania świadczenia za tę samą godzinę podczas zachowania ciągłości gotowości bojowej. Niemniej jednak możliwe jest uzyskanie ekwiwalentu za 2 godziny uczestniczenia w ciągu 1 godziny, jeżeli jednostka w tym czasie dwukrotnie została zadysponowana i dwukrotnie wyjeżdżała z remizy. Analizie podlega zatem zachowanie „ciągłości bojowej”.

Jak wskazuje Dariusz P. Kała, gdy jedna akcja zaczyna się bezpośrednio po drugiej, tj. jednostka – bez powrotu do remizy – jest na nowo zadysponowana, to nie rozpoczyna się nowe uczestniczenie w działaniu ratowniczym i niezasadna byłaby wypłata za kolejną godzinę. W takim przypadku nie ma podstawy do podwójnego naliczenia ekwiwalentu²⁰.

Ponadto, jak wskazuje orzecznictwo, rady gmin przy ustanawianiu aktów prawa miejscowego nie mogą poprzestać wyłącznie na stwierdzeniu, że wysokość ekwiwalentu przysługuje „za uczestnictwo”, bez skonkretyzowania, że jest to stawka godzinowa naliczana od momentu zgłoszenia wyjazdu. Brak doprecyzowania prowadzi do wniosków sprzecznych z intencją ustawodawcy. Wskutek czego może dojść do niezasadnego obniżenia ekwiwalentu przez ograniczenie go do świadczenia jednorazowego²¹.

Wątpliwości budzi naliczanie świadczenia pieniężnego za dojazd do jednostki na alarm celem wykonania działań ratowniczo-gaśniczych. W rozumieniu przedmiotowym ekwiwalent należy jest za podejmowanie czynności na rzecz ochrony życia, zdrowia, mienia lub środowiska. Z kolei dojazd, ze swojej istoty, polega na dotarciu do jednostki z zamiarem przyszłego podjęcia działań ratowniczych. Strażak dopiero wtedy, gdy jest w remizie, ma zatem fizyczną możliwość wykonania czynności warunkujących otrzymanie świadczenia. W związku z tym dojazd do jednostki nie jest uznawany za *sensu stricto* działanie ratownicze i nie stanowi podstawy do naliczenia ekwiwalentu²².

System rozpoczętej godziny nie jest stosowany na potrzeby naliczania ekwiwalentu za uczestnictwo w ćwiczeniach lub szkoleniu. Jak wskazano w art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r., ekwiwalent pieniężny naliczany jest za każdą rozpoczętą godzinę szkolenia. Wymaga podkreślenia, że strażak OSP uczestniczący w szkoleniu lub ćwiczeniach nie ma obowiązku zgłaszania wyjazdu i powrotu ani rozpoczęcia i zakończenia szkolenia. Wobec tego nie ma wątpliwości, że należy wypłacić świadczenie za pełne odbyte godziny kształcenia. Warto zaznaczyć, że godzina szkoleniowa obejmuje zarówno czas wykładu, jak i czas przerwy służącej do odpoczynku, który przekłada się na lepsze przyswajanie materiału²³.

Wysokość ekwiwalentu pieniężnego jest ustalana cyklicznie, nie rzadziej niż raz na 2 lata, przez właściwą miejscową radę gminy w drodze uchwały. W myśl art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. wysokość ekwiwalentu pieniężnego nie może przekraczać 1/175 przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego brutto, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego przed dniem ustalenia ekwiwalentu pieniężnego.

Brak jest regulacji w przedmiocie obowiązku podwyższenia wysokości ekwiwalentu. Wzrost przeciętnego wynagrodzenia nie obliguje zatem rad gmin do zwiększenia świadczenia. Podwyższenie wynika wyłącznie z wykładni celowościowej zobowiązania do ustalania nowej stawki raz na 2 lata, co znajduje uzasadnienie w zmianie wartości pieniądza. Należy podkreślić, że rady gmin są związane ustawą i działają wyłącznie na podstawie delegacji ustawowej. Upoważnione są zatem jedynie do ustalenia wysokości ekwiwalentu przez uchwalenie stawki godzinowej. Nie są zaś uprawnione do wprowadzania innych uregulowań, wpływających na proces ustalania wysokości ekwiwalentu²⁴.

Mając powyższe na uwadze, należy stwierdzić, że ustawodawca unormował jedynie maksymalną wysokość omawianego świadczenia. Nie jest zatem ustalony poziom minimalny. Jak twierdzi Marcin Nagórek, nie jest zupełnie wykluczona taka interpretacja przepisów, że maksymalna wysokość ekwiwalentu należy się za pełną godzinę działań ratowniczych. Niemniej w przypadku niepełnej godziny naliczenie powinno uwzględniać proporcjonalny odcinek czasowy²⁵.

3. EKWIWALENT A NALEŻNOŚCI PUBLICZNOPRAWNE

Jak wskazano wyżej, ekwiwalentu dla strażaków OSP nie należy utożsamiać z wynagrodzeniem. Istotną kwestią są

jednak obciążenia podatkowe oraz składki na ubezpieczenia społeczne z tego tytułu.

Strażak zawodowy służący w państwowej jednostce ratowniczo-gaśniczej nie jest objęty obowiązkami wynikającymi z ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych²⁶, jednakże może korzystać z ubezpieczenia dobrowolnego na podstawie art. 9 ust. 8 tejże ustawy. Z kolei strażak służący w jednostce ochotniczej nie podlega ubezpieczeniom społecznym ani obowiązkowo, ani dobrowolnie, ponieważ wskazana ustawa nie przewiduje takiej grupy ubezpieczonych.

Dostrzec należy także, że art. 21 ust. 1 pkt 44 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych²⁷ zwalnia od podatku wszelkie przychody strażaków OSP uzyskane z tytułu uczestnictwa w szkoleniach, ćwiczeniach, działaniach ratowniczych, akcjach ratowniczych i akcjach związanych z likwidowaniem klęsk żywiołowych. Niniejszy przepis ma zastosowanie do ekwiwalentu, o którym mowa w art. 15 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r., oraz do świadczeń niepieniężnych z tytułu uczestnictwa w kursach przygotowujących do uzyskania kwalifikacji i uprawnień do prowadzenia pojazdów uprzywilejowanych o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 tony, jak również kursach z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy i innych szkoleniach ratowniczych²⁸.

4. UCZESTNICZENIE W DZIAŁANIACH RATOWNICZYCH A STOSUNEK PRACY

Zgodnie z § 11 pkt 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy²⁹ pracodawca obowiązany jest zwolnić od pracy pracownika będącego członkiem OSP na czas niezbędny do uczestniczenia w działaniach ratowniczych i do wypoczynku koniecznego po ich zakończeniu, a także w wymiarze nieprzekraczającym łącznie 6 dni w ciągu roku kalendarzowego – na szkolenie pożarnicze. Czas koniecznego wypoczynku ustala osoba kierująca daną akcją ratowniczą. Jeżeli u danego pracodawcy nie obowiązują przepisy umożliwiające zachowanie prawa do wynagrodzenia, pracodawca jest obowiązany wydać zaświadczenie określające wysokość utraconego wynagrodzenia za czas zwolnienia w celu uzyskania rekompensaty od właściwego organu oprócz ekwiwalentu strażackiego, zgodnie bowiem z art. 15 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. ekwiwalent przysługuje niezależnie od wynagrodzenia.

Nadto warto zaznaczyć, że ustawodawca, aby zadbać o dobro strażaków ochotników, w art. 15 ust. 3 powyższej ustawy zapewnił uprawnienie do innych niż wynagrodzenie świadczeń związanych z pracą, przewidzianych w przepisach odrębnych, w razie nieobecności w pracy z powodu uczestnictwa w działaniach ratowniczych lub szkoleniowych (zasadniczo są to świadczenia przewidziane w przepisach prawa pracy oraz prawa ubezpieczeń społecznych).

Niemniej dobra wola ustawodawcy nie może prowadzić do nadużyć. Zasadne jest zatem wskazanie, że ekwiwalent nie przysługuje wówczas, gdy strażak uczestniczący w akcji ratowniczej bądź zabezpieczeniu imprezy masowej przebywa na zwolnieniu chorobowym, z istoty tego zwolnienia wynika

bowiem niemożność uczestniczenia w powyższych działaniach³⁰. *Ratio legis* wyraża się w stanowisku, zgodnie z którym osoba niezdolna do pracy zawodowej z powodu choroby nie może być uznana za zdolną do podejmowania czynnego udziału w akcjach ratunkowych, wymagających znacznego wysiłku, zarówno fizycznego, jak i psychicznego, a niekiedy narażenia życia i zdrowia, mogącego ulec pogorszeniu.

5. ZRZECZENIE SIĘ PRAWA DO EKWIWALENTU

Jak wskazano wyżej, ekwiwalent uznawany jest za prawo osobiste, za publiczne prawo podmiotowe, wynikające z zachowania się osoby fizycznej i rodzące obowiązki po stronie władzy publicznej w przedmiocie naliczenia świadczenia pieniężnego. Przedstawiciele nauki prawa administracyjnego wielokrotnie podkreślają, że podmiot, któremu przysługuje dane prawo podmiotowe, nie może nim dysponować dowolnie. Jest ono niezbywalne i nie może się go zrzec. Nie ulega wątpliwości, że z niniejszego prawa nie musi skorzystać, może zatem z niego zrezygnować. Rezygnacja może być wyrażona np. przez zaniechanie w przedstawieniu dokumentów potwierdzających uczestniczenie w działaniu ratowniczym lub szkoleniu pożarniczym. Z kolei organ gminy nie ma prawa oczekiwać niniejszych dokumentów. Jest to indywidualne i osobiste prawo strażaka OSP³¹.

Niemniej jednak, mając na uwadze zróżnicowaną praktykę, należy podkreślić, że istnieje bezwzględny zakaz domagania się przez władze OSP oraz organy gminy zrzeczenia się prawa do uzyskania ekwiwalentu. Zdaniem D.P. Kały niezgodne z prawem jest wypłacenie ekwiwalentu należnego ochotnikom na rzecz jednostki ochotniczej, jednakże dopuszczalna jest sytuacja, w której strażak otrzymany ekwiwalent samodzielnie przekaże skarbnikowi danej jednostki w postaci darowizny.

6. ZAKOŃCZENIE

W obecnych czasach wiele jednostek OSP jest wykwalifikowanych i wyposażonych na poziomie zbliżonym do jednostek PSP. Niejednokrotnie wykonują podczas działań ratowniczych jednakowe czynności i w takim samym stopniu ponoszą ryzyko utraty życia lub zdrowia na rzecz dobra publicznego. W związku z dobrowolnym zaangażowaniem członków OSP w działania na rzecz społeczeństwa zasadne było przyznanie im ekwiwalentu za uczestnictwo w działaniu ratowniczym, akcji ratowniczej, szkoleniu lub ćwiczeniu. Niniejszy ekwiwalent stanowi wyraz wdzięczności władzy państwowej dla ludzi udzielających się bezinteresownie dla dobra publicznego. Nie ulega również wątpliwości, że strażacy ochotnicy ponoszą różne koszty, chociażby paliwa potrzebnego na dojazd do jednostki na alarm celem podejmowania działań ratowniczych. W związku z tym przyznane świadczenie należy uznać za w pełni uzasadnione.

Przypisy

- 1 Z. Ciekankowski, S. Żurawski, *Państwowa Straż Pożarna jako grupa dyspozycyjna w systemie zarządzania kryzysowego*, „Aviation and Security Issues” 2022, nr 1, s. 17-20.
- 2 Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy*, <https://www.gov.pl/web/kgpsp/ksrg>, dostęp: 13.05.2024.
- 3 Tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 2261.

- ⁴ Tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 233, dalej: ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r.
- ⁵ Tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 869, dalej: ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r.
- ⁶ D.P. Kała, *Ochotnicze straże pożarne. Komentarz*, Warszawa 2023, art. 15.
- ⁷ D.P. Kała, *Sto pytań do prawnika o Ochotnicze Straże Pożarne. Poradnik praktyczny* (ABC Strażaka Ochotnika, cz. 29), t. 1, Gdańsk 2012, s. 101.
- ⁸ Tamże, s. 105.
- ⁹ D.P. Kała, *Ochotnicze straże pożarne...*, dz. cyt., art. 15.
- ¹⁰ Dz.U. poz. 1560.
- ¹¹ D.P. Kała, *Ochotnicze straże pożarne...*, dz. cyt., art. 15.
- ¹² III SA/Po 194/23, LEX nr 3601565.
- ¹³ Tamże.
- ¹⁴ Zob. rozstrzygnięcie nadzorcze nr WNP-I.4131.113.2022 Wojewody Mazowieckiego z dnia 1 czerwca 2022 r., Dz. Urz. Województwa Mazowieckiego, poz. 6241; Rozstrzygnięcie nadzorcze Wojewody Lubelskiego nr PN-II.4131.90.2022 z dnia 15 marca 2022 r., Dz. Urz. Województwa Lubelskiego, poz. 1440.
- ¹⁵ Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r.
- ¹⁶ Art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 127.
- ¹⁷ D.P. Kała, *Ochotnicze straże pożarne...*, dz. cyt., art. 15.
- ¹⁸ Wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 7 listopada 2023 r., II SA/Rz 898/23, LEX nr 3637495.
- ¹⁹ Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 28 listopada 2023 r., II SA/OI 725/23, LEX nr 3655984; wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 30 sierpnia 2023 r., II SA/Go 476/23, LEX nr 3603481.
- ²⁰ D.P. Kała, *Ochotnicze straże pożarne...*, dz. cyt., art. 15.
- ²¹ Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 19 września 2023 r., II SA/OI 495/23, LEX nr 3613329.
- ²² D.P. Kała, *Ekwiwalent pieniężny dla członków Ochotniczych Straży Pożarnych*, Gdańsk 2018, s. 78.
- ²³ Tamże.
- ²⁴ Wyrok WSA w Szczecinie z dnia 27 lipca 2023 r., II SA/Sz 425/23, LEX nr 359749.
- ²⁵ Zob. M. Nagórek, *Jak należy ustalić wysokość ekwiwalentu wypłacanego strażakom za uczestnictwo w działaniu ratowniczym, akcji ratowniczej, szkoleniu lub ćwiczeniu?*, LEX nr QA 1904798, dostęp: 15.04.2024.
- ²⁶ Tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 497.
- ²⁷ Tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 226 ze zm.
- ²⁸ Ministerstwo Finansów, *Opinia w sprawie opodatkowania świadczenia ratowniczego dla członków OSP*, Warszawa, dnia 30 marca 2023 roku, DOP2.8222.8.2023.CQDY, https://zosprp.pl/wp-content/uploads/2023/04/swiadczenie_ratownicze_-_pismo_z_mf12895.pdf, dostęp: 28.03.2024.
- ²⁹ Tekst jednolity Dz.U. z 2014 r. poz. 1632.
- ³⁰ K. Pietruszyńska, *Czy strażakowi ochotnikowi przysługuje ekwiwalent zgodnie z art. 15 ustawy o OSP za zabezpieczenie festynów, imprez itp. organizowanych przez gminę?*, LEX nr QA 1975140, dostęp: 25.04.2024.
- ³¹ Zob. M. Stahl, w: *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, red. Z. Duniewska, Warszawa 2004, s. 65; D.P. Kała, *Sto pytań...*, dz. cyt., s. 109-110.

Bibliografia

Literatura

- Ciekankowski C., Żurawski S., *Państwowa Straż Pożarna jako grupa dyspozycyjna w systemie zarządzania kryzysowego*, „Aviation and Security Issues” 2022, nr 1.
- Kała D.P., *Ekwiwalent pieniężny dla członków Ochotniczych Straży Pożarnych*, Gdańsk 2018.

- Kała D.P., *Ochotnicze straże pożarne. Komentarz*, Warszawa 2023.
- Kała D.P., *Sto pytań do prawnika o Ochotnicze Straże Pożarne. Poradnik praktyczny* (ABC Strażaka Ochotnika, cz. 29), t. 1, Gdańsk 2012.
- Stahl M., w: *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, red. Z. Duniewska, Warszawa 2004.

Źródła internetowe

- Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, *Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy*, <https://www.gov.pl/web/kgpsp/ksrg>, dostęp: 13.05.2024.
- Nagórek M., *Jak należy ustalić wysokość ekwiwalentu wypłacanego strażakom za uczestnictwo w działaniu ratowniczym, akcji ratowniczej, szkoleniu lub ćwiczeniu?*, LEX nr QA 1904798, dostęp: 15.04.2024.
- Pietruszyńska K., *Czy strażakowi ochotnikowi przysługuje ekwiwalent zgodnie z art. 15 ustawy o OSP za zabezpieczenie festynów, imprez itp. organizowanych przez gminę?*, LEX nr QA 1975140, dostęp: 25.04.2024.

Akty prawne

- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy, tekst jednolity Dz.U. z 2014 r. poz. 1632.
- Rozstrzygnięcie nadzorcze nr PN-II.4131.90.2022 Wojewody Lubelskiego z dnia 15 marca 2022 r., Dz. Urz. Województwa Lubelskiego, poz. 1440.
- Rozstrzygnięcie nadzorcze nr WNP-I.4131.113.2022 Wojewody Mazowieckiego z dnia 1 czerwca 2022 r., Dz. Urz. Województwa Mazowieckiego, poz. 6241.
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach, tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 2261.
- Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o ochotniczych strażach pożarnych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 1560.
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 497.
- Ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o ochotniczych strażach pożarnych, tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 233.
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 869.
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 127.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 226 ze zm.

Orzecznictwo

- Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 30 sierpnia 2023 r., II SA/Go 476/23, LEX nr 3603481.
- Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 19 września 2023 r., II SA/OI 495/23, LEX nr 3613329.
- Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 28 listopada 2023 r., II SA/OI 725/23, LEX nr 3655984.
- Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 1 sierpnia 2023 r., III SA/Po 194/23, LEX nr 3601565.
- Wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 7 listopada 2023 r., II SA/Rz 898/23, LEX nr 3637495.
- Wyrok WSA w Szczecinie z dnia 27 lipca 2023 r., II SA/Sz 425/23, LEX nr 359749.

Inne źródła

- Ministerstwo Finansów, *Opinia w sprawie opodatkowania świadczenia ratowniczego dla członków OSP*, Warszawa, dnia 30 marca 2023 roku, DOP2.8222.8.2023.CQDY, https://zosprp.pl/wp-content/uploads/2023/04/swiadczenie_ratownicze_-_pismo_z_mf12895.pdf, dostęp: 28.03.2024.